

მაღალმთიანი რეგიონების ეკონომიკური აღორძინების სტრატეგია რაჭის მაგალითზე

არჩილ გოგრიჭიანი
სტუ დოქტორანტი

შესავალი

დღეისთვის თანამედროვე რეგიონული პოლიტიკისათვის საზოგადოდ დამახასიათებელია საერთო ეროვნული განვითარების პროგრამებში მთის რეგიონების პრობლემემატიკის გამოყოფა.

მთიანეთის პრობლემემატიკა ყოველთვის იყო სახელმწიფო-ებრივი ინტერესების ერთ-ერთი სფერო. ეს პირველ რიგში იმითაა განპირობებული, რომ მთიანი რეგიონები ყველგან განეკუთვნება ეკონომიკურად დეპრესიულ ზონებს, სადაც განსაკუთრებით იჩენს თავს სოციალური ეროზია. ამ პრობლემების გააზრებისა და მოვლის ამოცანამ ფართემასშტაბიანი ხასიათი მიიღო თანამედროვე მსოფლიოში.

საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კუთხით მთიანი რეგიონების პრობლემემატიკის დაძლევა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. საქართველოს ყველა მაღალმთიანი რეგიონი საჭიროებს რადიკალურ ნაბიჯებს სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემემატიკის დასაძლევად, ამიტომ ყველა რეგიონის მიმართ ინდივიდუალური მიდგომაა საჭირო. რაჭა ერთ-ერთი ყველაზე დაბერებული და სოციალურ ეკონომიკურად სიდუხჭირეში მყოფი რეგიონია, ამავდროულად ბუნებრივი რესურსების რეალიზების მხრივ ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პოტენციალის მქონე საქართველოში. რაჭის პრობლემემატიკისა და პოტენციალის გაანალიზების შედეგად ჩამოყალიბებული სტრატეგიის განხორციელებით შესაძლებელია მნიშვნელოვა-

ნი გაუმჯობესების მიღწევა სოციალურ-ეკონომიკური თუ დემოგრაფიული კუთხით.

საკვანძო სიტყვები: რაჭის რეგიონი, მაღალმთიანი რეგიონი, დღგ-ს გადასახადი, სპეციალური პირობები.

ძირითადი ტექსტი

რაჭაში ზღვის დონიდან 2000 მ-მდე ნოტიო ჰავაა. აქ ზამთარი არის ცივი და გრძელი, ხოლო ზაფხული ხანმოკლე და თბილი, ზოგჯერ ცხელი. სიმაღლის მატებასთან ერთად ჰავა გარდამავალია ნოტიო სუბტროპიკულიდან ზომიერისაკენ. ჰაერის აბსოლიტური მინიმუმი დაფიქსირებულია (-270C) ხოლო მაქსიმუმი- (+360C). ნალექებიც შესაბამისად 1000-1500მმ-დან სიმაღლის მატებასთან ერთად 1600-1800 მმ-ს აღწევს. 2000მ-ს ზემოთ ნამდვილ ზაფხულს მოკლებული ნოტიო ჰავაა. ამჟამად, რაჭა მოიცავს რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის მხარის ონისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიას. რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონში აღმასრულებელ ხელისუფლებას განახორციელებს საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებული.

მოსახლეობის რიცხოვნობის კლება და დაბერება რაჭის ერთ-ერთი უმწვავესი პრობლემა, რომელიც უარყოფითად აისახება რეგიონის ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაზე. ამ პროცესის შეჩერება და პრობლემის აღმოფხვრა დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ქმედითი ზომების მიღების გარეშე, მხარის დეპრესიულ რეგიონად ჩამოყალიბების პროცესი შეუქცევად სახეს მიიღებს.

- მიუხედავად ზემოთ ხსენებული პრობლემებისა (მოსახლეობის დეპოპულაცია, რთული ბუნებრივი პირობები, ეკონომიკის დაბალი მაჩვენებელი), ჩვენ ქართველები ოპტიმისტებად ვრჩებით და მომავალს მუდამ ენთუზიაზმით ვეგებებით. საქართველოს ამ ლამაზ კუთხეს გააჩნია მაღალი პოტენციალი, რათა იგი ამ პრობლემებიდან ამოვიდეს და ქვეყნის ერთ-ერთ წარმატებულ რეგიონად ჩამოყალიბდეს.

- რეგიონი მდიდარია სასარგებლო წიაღისეულით. რაჭის

ორივე მუნიციპალიტეტში მოიპოვება ქვიშა-ხრეში, გვხვდება კირქვა, ქვანახშირი, თაბაშირი და ბარიტი.

- რეგიონი მდიდარია ბუნებრივი წყაროებით: კურორტ უნერაში 28 სახის მინერალური წყალია, რომელიც მდიდარია კალიუმით, რკინით, ბორით და იოდით. შოვში 16 სახის მინერალური წყაროა, ისინი ქიმიური შემადგენლობის პირველი ტიპისაა, შეიცავს კალციუმს, რკინას, მაგნიუმს, ქლორს.

- რაჭა მდიდარია ტყის რესურსებით, რომელსაც მაღალი თვითღირებულების უნარი გააჩნია. გლობალური დათბობის პირობებში ეკოლოგიურად სუფთა გარემოს და მაღალმთიან ტყეების მიმართ რეკრეაციული თვალსაზრისით მკვეთრად იზრდება მოთხოვნები მსოფლიო მასშტაბით, რაც მხარისათვის მეტად პერსპექტიულია.

- რეგიონი მდიდარია კულტურულ მემკვიდრეობათა ძეგლებით. ოთხივე მუნიციპალიტეტში 150-ზე მეტი ასეთი ძეგლია, რომელთა შორის აღსანიშნავია: კვანშიეთი (ანტიკური ხანა), სს.), მრავალძალი (XIII), ნიკორწმინდა (1014წ), ბარაკონი და სხვა.

- საქართველოს სხვა რეგიონებთან შედარებით რაჭაში 2003-2012 წლებში ყველაზე ნაკლები ინფრასტრუქტურული პროექტი იქნა განხორციელებული. რაჭაში ინფრასტრუქტურის მოწესრიგების შემთხვევაში ზემოთხსენებული ბუნებრივი სიმდიდრეები (კურორტები, ტყე, კულტურული ძეგლები) მიიზიდავს უამრავ უცხოელ ტურისტს, რაც გარანტია იმისა, რომ ეს მხარე გამოცოცხლდეს, მოსახლეობა დასაქმდეს და დეპოპულაციის პროცესი შეიცვალოს მოსახლეობის მომრავლებით.

- რეგიონში ინფრასტრუქტურის მოწესრიგების შემთხვევაში ზემოთხსენებული ბუნებრივი სიმდიდრეები (კურორტები, ტყე, კულტურული ძეგლები) მიიზიდავს უამრავ უცხოელ ტურისტს, რაც გარანტია იმისა რომ ეს მხარე გამოცოცხლდეს, მოსახლეობა დასაქმდეს და დეპოპულაციის პროცესი შეიცვალოს მოსახლეობის მომრავლებით.

- რაჭაში მემკვიდრეობის პროდუქტიულობა ძალზე დაბალია, რასაც განაპირობებს თანამედროვე ტექნოლოგიებზე

დაბალი ინფორმირებულობა, ფინანსების არასათანადო ხელმისაწვდომობა, სავარგულების დეგრადაცია და ამორტიზება, მიმღები და გადამამუშავებელი საწარმოების სიმცირე.

- რაჭას გააჩნია განვითარების პერსპექტივები სოფლის მეურნეობის თვალსაზრისითაც, რომელიც ეკონომიკის წამყვანი დარგია. აქ შემდეგი დარგებია განვითარებული: მევენახეობა, მემარცვლეობა, მეხილეობა და მეცხოველეობა.

- ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში მოყვანილი ყურძნიდან დამზადებული ღვინოები კარგადაა ცნობილი ქართველი და უცხოელი მომხმარებლისთვის. ხვანჭკარა - სოფელი ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში, მდებარეობს მდინარე რიონის მარჯვენა მხარეს ამბროლაური-ქუთაისის საავტომობილო გზაზე. თემის ცენტრი (სოფლები: დიდი ჩორჯო, მეორე ტოლა, პატარა ჩორჯო, პირველი ტოლა). ზღვის დონიდან 560 მეტრი, ამბროლაურიდან 14 კილომეტრი. 2002 წლის აღწერის მონაცემებით სოფელში ცხოვრობს 667 ადამიანი. „ხვანჭკარა“ უმაღლესი ხარისხის წითელი, ბუნებრივად ნახევრად ტკბილი ღვინოა. იგი ალექსანდრეულისა და მუჯურეთულის ჯიშის ყურძნისაგან მზადდება. ღვინო „ხვანჭკარა“ ლალისფერი შეფერილობით ხასიათდება, მისი – ჰარმონიული, ხავერდოვანი, დახვეწილი, სასიამოვნო სიტკბოთი, ხილის ტონებითა და ჯიშური არომატით. პირველად მსგავსი ღვინო მე-19 –ე საუკუნეში თავადმა ყიფიანებმა აწარმოეს და „ყიფიანების ღვინის“ სახელით ქუთაისის ბაზარზე იყიდებოდა, რომლის ეტიკეტებიც შემორჩენილია. შემონახულია ასევე მედალი, რომელიც „ყიფიანების ღვინომ“ ბელგიაში მიიღო. როდესაც ცუდი ამინდები უწევდა, ყიფიანები კრეფდნენ ყურძენს, დაკრეფილ ყურძენს აშრობდნენ, რომ შემქნარიყო და ბუნებრივად ნახევრად ტკბილი ღვინო დამდგარიყო. ღვინო ტრადიციული ტექნოლოგიით მზადდება – ჭაჭაზე დადუღებითა და ალკოჰოლური დუღილის შეჩერებით, სადაც შაქარი შეადგენს 3-5გ/ლ-სა და ალკოჰოლის მოცულობითი პროცენტი – 11-13%-ს. ღვინო რჩება ბუნებრივად ნახევრად ტკბილი. მევენახეობის განვითარების კუთხით აუცილებელია რეგიონის ხელისუფლების მობილიზება, რათა

რაჭა ჩართული იქნას ღვინის ტურიზმის მარშრუტებში.

- რაჭა გამოირჩევა მეხილეობით. იგი ცნობილია ეკოლოგიურად სუფთა ვაშლით. ბევრია კაკალი, რომელზეც დიდია მოთხოვნილება ქვეყნის მასშტაბით. ასევე მოჰყავთ კარტოფილი და პარკოსნები.

- რაჭას აქვს მაღალი პოტენციალი მეფუტკრეობის განვითარების კუთხით, რომელზეც დიდია მოთხოვნილება, მაგრამ პრობლემას წარმოადგენს გასაღების ბაზარი, რომელსაც სჭირდება ხელისუფლებისაგან დახმარება, რათა ქართული თაფლი აღმოჩნდეს უცხოეთის ბაზარზე.

- მეცხოველეობა რაჭის მეურნეობის ტრადიციული დარგია. საბალოხებისა და სათიბების ოდენობით ყველაზე მდიდარია ონის მუნიციპალიტეტი.

- რაჭის ინფრასტრუქტურის დიდი ნაწილი ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდშია შექმნილი. რეგიონი კარგადაა დაფარული საჯარო სკოლების ქსელით. ბევრი შენობა-ნაგებობა განახლებას საჭიროებს. რეგიონს ასევე აქვს მაღალი პოტენციალი, რათა აშენდეს მინი საკონსერვო ქარხნები, სადაც ადგილობრივი მოსახლეობა დასაქმდება.

პრობლემატიკის დასაძლევად ძალზედ მნიშვნელოვანია საგადასახადო კუთხით უფრო ეფექტური ნაბიჯების გადადგმა მაღალმთიანი რეგიონებისათვის, კერძოდ, დღგ-ს გადასახადისაგან განთავისუფლება სპეციალური პირობებით, რეფორმის ერთ - ერთი მნიშვნელოვანი მიზანია ინვესტიციების სტიმულირება, რაც შესაძლებელი იქნება იმ შემთხვევაში, თუ ბიზნესისათვის დაბლობთან შედარებით უპირატესი საგადასახადო კოდექსი შემუშავდება. საქართველოს მაღალმთიან რეგიონებში დღგ-ს გადასახადის რეფორმა განსაკუთრებით აქტუალურია ბიზნეს სექტორისათვის, რადგან ბიზნეს სექტორს ეძლევა მნიშვნელოვანი სტიმული დაფუძნდეს მაღალმთიან რეგიონებში, რაც შესაბამისად გამოიწვევს მნიშვნელოვან სოციალურ-ეკონომიკურ და დემოგრაფიულ ძვრებს. მაღალმთიან რეგიონებში საწარმოების დღგს-ს გადასახადისაგან სპეციალური პირობებით განთავისუფლების მიზანია ბიზნესისათვის

ისე მოხდეს საკანონმდებლო შეღავათების შემუშავება, რომ მთლიანი ქვეყნის ეკონომიკის დესტაბილიზაცია არ გამოიწვიოს. კერძოდ, თითოეულ მაღალმთიან რეგიონში, ამ შემთხვევაში რაჭაში, ერთი, ახალი კონკრეტული სახელწოდება უნდა გამოიყოს, რომელი სახელწოდების ხაზითაც ნაწარმოები პროდუქცია განთავისუფლდება 10 წლით დღგს გადასახადისაგან. ეს სახელწოდება აუქციონის წესით გაიყიდება და დაინტერესებული დარგში მოღვაწე პოტენციური ინვესტორი სამართლიან კონკურენტულ პირობებში მოპოვებულ სახელწოდებას (საწარმოო ხაზს) 10 წლის განმავლობაში ყოველგვარი დაბეგვრის გარეშე გამოიყენებს.

ამავდროულად თავიდანვე ცნობილი იქნება თუ რა სახის სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოება შეეძლება კონკრეტული სახელწოდების ფარგლებში, რადგან ძალზედ მნიშვნელოვანია, რომ ამხელა საგადასახადო ტვირთის მოხსნა მოხდეს არა ყველა პროდუქციაზე, არამედ მხოლოდ რაჭის რეგიონისათვის დამახასიათებელ სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე, რადგან რაჭის პოტენციური მთლიანად რეალიზდეს და ამავდროულად დღგს გადასახადისგან განთავისუფლებული პროდუქციის ვიწრო სპექტრი მთლიან ქართულ ეკონომიკაში ვერ გამოიწვევს დისბალანსს.

ერთი მძლავრი ქარხანა შექმნის მინიმუმ ხუთას სამუშაო ადგილს და ამის გარდა, რეგიონის მოსახლეობას გაუჩნდება სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გასაღების რეალური ბაზარი, რეგიონი მოძლიერდება ეკონომიკურად, გაუმჯობესდება სოციალური და დემოგრაფიული ფონი, რაც გაზრდის მთლიანობაში ქართულ ეკონომიკას.

ლიტერატურა:

1. მეტრეველი როინი. რაჭა შტრიხები წარსულიდან; გამოცემლობა „არტანუჯი“, 2013.
2. ციმინტია კახაბერ. ეკონომიკური ზრდის რესურსები და ფაქტორები საქართველოს რეგიონების აგრარულ სექტორში [მეცნ.-რედ.: ევგენი ბარათაშვილი, დემნა კვარაცხელია]. - თბ., 2005.
3. ჭითანავა, ნოდარ. საქართველოს ეკონომიკის მეტამორფოზები და პერსპექტივები / ნოდარ ჭითანავა ; [რედ. ზაურ ნაჭყებია]. - თბ. : [ივერონი], 2012.
4. ჯიბუტი, ამირან, საქართველოს აგრარული პოლიტიკის საფუძვლები / ამირან ჯიბუტი; მეცნ.-რედ. ნოდარ ჭითანავა. - თბ., 2014.

REFERENCES:

1. Metreveli Roin. Racha shots from the past; Publishing House „Artanuji“, 2013.
2. Tsimintia Kakhaber. Resources and Factors for Economic Growth in the Agrarian Sector of the Regions of Georgia [Mets.-Ed: Evgeni Baratashvili, Demna Kvaratskhelia]. - Tb., 2005.
3. Chitanava, Nodar. Metamorphosis and Prospects of Georgian Economy / Nodar Chitanava; [Ed. Zaur Nachkebia]. - Tb. : [Iveroni], 2012.
4. Jibuti, Amiran, Basis of Agrarian Policy of Georgia / Amiran Jibuti; Mets.-Ed. Nodar Chitanava. - Tb., 2014.

ECONOMIC RESURGENCE STRATEGY OF HIGH MOUNTAIN REGIONS ON RACHA'S EXAMPLE

Archil Gogrichiani

PhD Student, GTU

RESUME

Today, modern regional policies are generally characterized by the problem of mountain regions in common national development programs.

The problem of mountains was always one of the main interests of the state. This is primarily due to the fact that mountainous regions are everywhere economically depressive zones, where social erosion is particularly evident. The task of understanding and care of these problems has become a large scale in the modern world.

Overcoming the problems of mountainous regions in Georgia's socio-economic development is of vital importance. All high mountainous regions of Georgia require the radical steps to overcome the socio-economic problems, so the individual approach to every region is needed. Racha region is one of the most aggressive and socially economically hazardous regions in the country, and it is one of the largest potential areas in Georgia in terms of realizing natural resources. By implementing the strategy of analyzing Racha's problems and potential, it is possible to achieve the significant improvements in socio-economic or demographic terms.

Key words: Racha region, mountainous region, VAT taxes, special conditions.